ACC. N:R M.10769:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden.

Laga skifte på gården här i Kroksjömåla var 1909. De andra gårdarna i byn skiftades tidigare. När vi skiftade här, fick de andra grannarna erkänna rågången.

Bystämma har ej förekommit här, sedan jag kom hit 1910.

Alla ha egna tröskverk. En tjurförening finns för Mårdslycke, Mårdslätt och Kroksjömåla. Tjuren är stationerad här på gården. Tjurföreningen bildades 1944. Förut höll jag renrasiga tjurar. Det hade jag gjort då i 20 år. Jag köpte in tjurkalvar från Jötsberg och Teleborg. Jag har t. o. m haft en, som konsulent Ell så, var den bäste i länet. Jag kom

ACC. N:R M. 10769:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

över den billigt, för att den hade ~~omo~~-
omodern färg.

Kroksjömåla och Mårdslätt är
en halasrote.

Jordbruksförbättringar kom till
stånd först efter 1910. Jag var den förste, som
började bryta sten här och odla ny mark
1911. En åker, som hallades fållen, fanns,
som var mycket snipig. Den odlade jag upp.
riktigt. Först körde jag dän ungefär 300 m³
sten utan rös, som låg där. Det var så pass
eländigt där, så de som bröt åkern åt
mig så, att jag var inte riktigt klok, för
det räntar sig inte. Gamle nämndemannen
i Ebbalycke så, att jag skulle ha medalj.
Här var så stenigt, så man måste ha verk-
lig kör kunskap för att kunna köra dän
ett lass från åkrarna, men nu är här inte

ACC. N:R M. 10769:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

mer, än man kan höra med sjölvbindare.
Skogsdikning har jag gjort också 1938.
och torrläggning av åkrar med rör.
Här var öppna diken, där det växte videbuskar
runt omkring, men så kunde jag inte ha det.
Täckdikningen satte jag i gång med 1914, och
då hade ingen täckdikat förut och ingen
senare heller.

Slåtterängarna ha kultiverats till
betesvallar. Här var mycket ängar runt
omkring. Här på gården var en 12 tunnland
äng, som slåddes. Den odlade jorden var då
20 tunnland. Betesvallar började anläggas
1938. Förut fanns här inga, men sedan
ha de andra bönderna följt efter. Delvis
användes ängarna för bete av får.

Före 1938 betades gärdena på natur-
gräs. Ängarna upphörde att slås 1913,

ACC. N:R M. 10769:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

för jag gjorde ju åkrarna i ordning, så jag fick klöver på dem. Klöver började odlas i full utsträckning i Kroksjömåla 1913. Det var kanske någon bit, som var sådd förut men i så fall helt obetydligt.

Ingen köpegödsel användes här före 1910. Folk tyckte jag var mycket nymodern. Bryta sten och köpa köpegödsel tyckte de kunde inte vara någon förtjänst. Bönderna köpte den billigaste kalkit, som fanns och i mycket liten utsträckning. Men jag köpte kalkkväve och kali av högsta kvalitet. Och sedan förstod de andra, att det blev förtjänst med jordbruket för bygden. Kalk har jag både använt och sålt till de andra. Kalkning började här ej före 1915. Jag var nog den förste, som köpte här. Det var till

ACC. N:R M. 10769:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

åkerjorden, för mossar har vi inte mycket till att tala om.

Bändernas största förtjänst var att ombyta oxar varje år. Oxarna och något ungdjur fick det bästa betet. Nyölkproduktionen var obetydlig. Omläggningen till nyölkproduktion började på 1930-talet, och jag har varit med om att ordna mejerifrågan. Här körde de med oxar ända till 1930, men sedan skedde omslaget.

Växtfölden var tidigare utan någon beräkning av olika växtslag. De odlade mycket korn, men inte så de sålde något. Foderbetsodling tog sin början först 1918, förut odlade de rovor. Rovor odlades här, innan jag kom hit, så det var nog omkring 1905. Potatis odlades

ACC. N:R M.10769:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

så de fodrade svin med dem. Råg odlades endast för eget husbehov. Vete har inte odlats tidigare än 1915, och det var vårvete. Höstvete började odlas 1920, och jag är den ende, som odlar här. Grönfoder odlas ej alls här. Vi sår i regel råg på grösvall. Och vi ha endast 2 års växtföljd för hö.

Det första nya jordbruksredskapet var fjäderharv. Fjäderharvar började komma omkring 1900 och köptes i en järnaffär i Tingsryd. Man var rädd för att använda dem på stenigt jordbruk. Förut hade de haft leaharv. (Träharv med många lear så han följde efter stenarna med järnpinnar(na)) Den är nu försvunnen precis. Och före den hade de en likadan med träpinnar. Jag har

ACC. N:R M. 10769:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

haft sådan till att hawa potatis med till 1913. Sedan ställde jag fjäderhawen, så den passade. Trähaw användes också till att vårlägga kornet. Kornet myllades ned med årderkrok och hawades sedan med trähaw. Hundrapinnarshawen kom på 1920-talet, kanske 1925. Den användes mest för att utrota fröogräs.

Träårdret upphörde omkring 1920-25. Det första järnårdret hade jag, för ingen tordes köpa förrän de sett, om det gick att använda. Jag minns, att min granne kunde inte godkänna något sådant, utan måste leja ett årder av mig för att först se, om det gick.

Hästhackan hade jag sett i mitt föräldrahem, så den kom nog till orten i början av 1900-talet.

ACC. N:R M.10769:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Norrahammars plogar hade börjat köpas i Växjö på 1890-talet, och sedan ha de övergått till Överums omkring 1900 och sedan till oliverplogen omkring 1930.

Kommringevält hade jag först här i Kroksjömåla. Den köpte jag omkring 1925. Många lånade den sedan av mig, innan de köpte. Förut hade vi trävält.

Andra här i byn hade gummor, som skar vårsäden med (hand-)skära. Det höll de på med till 1915. Gummorna skar, och en karl underhöll med bryning, så att de var vassa. Skära användes, för att de var inte invanda med att hugga säd med lie. Efter skärning fanns inte ett strå kvar. Det var i regel vårsäd, de hade skärorna till. De odlade mycket korn. Rågen tog de med lie. Omkring 1915 började

ACC. N:R M. 10769:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
9

de taga av säden med lie. Liarna var då försedda med båge. Egentligen var det nog drängar, som varit på större gårdar som lärde folket taga av med lie. Slåttermaskinen kom till Kroksjömåla 1929, och jag var den förste, som hade. Självavläggare kom 1937, och självbindare först 1948, och det är min son, Rune Ohlsson, och Henrik Svensson, som har köpt den ihop.

Elektrifierat blev det i byn 1919, men samtidigt var det ej mer än 2 av 16 abonenter, som monterade in kraft. Det var jag och Aug. Pettersson. "Vågar du dig på det, så vågar jag med", så Aug. Pettersson.

Fåraveln har precis upphört. Sötlövsbjörkar höggs ned i augusti månad, innan lövet gulnade till. Björkarna höggs ned helt och hållet i ängarna. De

ACC. N:R M.10769:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

höggs ned i slåtterängarna, för att det inte skulle bli för skuggit för gräsväxten.

Ingen hemslöjd fanns här. En träskomakare, som hette Birger, var död innan jag kom hit.

Forsling av handelsvaror till handlare slutade upp, när järnvägen kom.

Kolning slutade på 1900-talet. Kolet kördes till järnbruket i Kollinge i Blekinge. De högg gallringsskogen och kolade. Bönderna kolade själva. De högg ned det på vintern och torkade det på sommaren och kolade det vintern efter. Här är kolbottnar i hagarna.

Min far i Elsemåla brände mycket tjära. Han tog stubbar i mossarna. Jag har själv varit med många gånger ~~att~~ och dragit blåsbälgen. Det upphörde

ACC. N:R M.10769:11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1912 för sedan var stubbarna slut. Efter 1912 brändes i murade ugnar, men inte här på orten utan uppåt Furuby och i Almundsryd. Den tjäran blev inte så bra som den dalbrända, för den fick varken den färgen eller den renheten. Tjäran i Elsemåla såldes i Karlshamn.

Inga industrier i byn.

Emigrationen var kraftigast på 1880-90 talet. Orsaken var, att inga inkomster fanns i hemtrakten. Den upphörde i början av 1900-talet, därför att arbetsmöjligheterna här blev bättre och industrin mera utvecklad.

Avlöningar in natura har ej varit i bruk i min tid, så det upphörde nog på 1880-90 talen. Var det en god arbetare, kunde han även senare få lite extra in natura.

ACC. N:R M. 10769:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

12

Här fanns ingen handlare eller handelsbod på närmare håll än i Tingsryd. Före min tid fanns endast 3 affärer där.

Vävskedsmakare gick omkring liksom tyg- och fjäderhandlare. I min barndom på 1890-talet gick gummor omkring och sålde kakor. De hade korgar fram och bak över axeln.

Jag cementerade ladugården 1912. Jag var den förste i byn.

Egna hem började skaffas på 1890-talet. Kokspis fanns här, innan jag kom hit, så den köptes nog på 1880-talet

Bröllop och begravningar följa gamla traditioner. Läsemöta kalasen har upphört under de senare åren.

Av maträtter har äggadappa upphört på 1930-talet och nyölgröt omkring

ACC. N:R M.10769:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1920. De hade förr inte tillgång till färskt sovel, men de använde annan kraftig föda. Som dryck användes mest nyölk. Dricka har ej brygts, sedan jag kom hit.

Tjädervagnen har varit här sedan 1885. De var gjorda av hemmasmeder. Sedan har nyare åkdon kommit. Landå köpte jag 1937 hos smedmästare Nygren. Det är bara jag, som har här i byn.

Sedan 1920 är folk-högs- och lantbruksskolor rätt mycket besökta. Lantbrukets ungdom har sina flesta nöjen i bygdegården inom J. U. F.

ACC. N:R M. 10769:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden.

Lantbrukarna körde med acar i jorden men torparna med kor. Träårder användes med en årdervise försedd med årderbill. Årderbillen var antingen spetsig eller tvärhuggen. På några få ställen i avlägsna byar användas de än. Mindre årder användes till att mylla ned såd med. Det var korn, som skulle myllas ned, för att det skulle komma djupare ned. Sedan skedde vårläggning med träharv. Järnårdren började komma i allmän användning här för c. a. 30-35 år sedan. De köpte dem färdiggjorda. Smeden Magnusson i Drakamåla i Urshult fabricerade och sålde många till bänderna i Tingsås och Urshult. De riktigt fabriksgjorda kom för

ACC. N:R M.10769:15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

25-30 år sedan.

Träpinnaharvar av helt och hållet trä var de första jag minns. Trä till harven och trä till bultarna (bultarna leade harven) och till pinnarna. Vid ännadelarna smalnade de, så det var två, som gick ut. Där fanns en trä krok avsedd som drag. Dessa harvar voro indelade i 16 eller 24 delar. Dessa harvar efterträdde av bättre konstruerade med bultar och drag av järn.

Järnharven med 9-12 tum långa pinnar av järn eller stål gjorde sitt intåg för 55-60 år sedan. Sedan kom enklare fjäderharvar av en odräglig konstruktion. De var styva, vida och obekväma. De existerade för en 35 år sedan och var fabriksgjorda. Sedan kom den bättre strax efter. Denna harv var ställbar.

ACC. N:R M10769:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Träplogen var konstruerad av trä. Handtagen och visen var av trä och vändskivan var gjord av tjockt järn, dubbelt så tjockt som nuvarande. Visen var fabricerad av trä, och på den satt billen, fästad med en bred, fyrkantig hylsa på visen. Med träplog upphörde de för c.a 35-36 år sedan. Snickaren gjorde träet, och smeden beslog dem med drag och bill. Billen av järn stålade smeden. Billarna tillverkades på Stenfors och Åryd. Sedan kom den nuvarande järnplogen av Norrahammars fabrikat, som övergått till Överums bruk och benämnes Överums stålplog efter olika nr.

För en 60-65 år sedan smiddes krokskäror. Min far fabricerade skäror. Han gjorde en 50-100 skäror om året. Han förråg handlare på orten med skäror. Niklasson

ACC. N:R M. 10769:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i Ö. Källehult (köpte) en 4-5 dussin om året till försäljning. Jag gjorde några skäror här 1904-05. Far hetsade eller vände stålet, och sedan smidde och fabricerade han skäran med träskaft. All slags säd även råg togs av med skära. Sedan kom lien till allmän användning för en 40-50 år sedan.

Slätterliar s.k. skåneliar eller "boarpaliar" användes här till att slå gräs med. Klöver odlades i liten utsträckning för 60 år sedan. Då slådde de ängarna, s.k. ängslätter. De hade obetydligt med klöver i min barndom. Ängar slåddes hur steniga de än var. 5-6 eller 8-10 man kunde hålla på en 5-6 dagar eller en hel vecka. Under de senaste 15-20 åren har de utlagts till betesvallar. Inga slår ängar, utan de har slätare ängsmark. Det gör jag. Jag slår

ACC. N:R M. 10769:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

mitt gärde.

I lövängarna kvistade de löv av björk, asp och ask i kärvar och hässjade dem, då de blivit torra och täckte dem i sina gärden. Andra körde hem dem och hade dem hemma på sina höskullar. Hästar forades ofta i brist på annat foder med asplöv. En 10-11-12 cm. spetsig skära användes vid lövkvistning. Den kallades risbit eller lövkniv. Somliga högg bara av en lie. Jag smidde 100-tals risbitar under de 35 år, som jag var smed. För en 8-10 år sedan smidde jag risbitar till bönder. Här kvistas fortfarande varje år löv till kreatur i brist på foder.

På höstarna betades slåtterängarna. Det brukade bli bra bete. Hästar fick beta i lag med nötkreatur. I min barndom gick svin och betade bok- och eknötter i

ACC. N:R M.10769:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i gärdena. Det var från början av oktober och t. o. m i november, svinen gick ute. Att svinen gick ute och betade upphörde för en 40-45 år sedan. Nu har de ju huggit ned de stora bokarna och ekarna.

Min farfar beslag bultavagnar med trähjul utan skenor. Och järnet var endast beslag för skacklarna och en järndobl, som vagnsträcken skulle sättas i. Dessa vagnar existerade för en 135 år sedan. Dessa efterträddes av vagnar med axelträ och järnaxel. Axeln var fästad med järnhällor. Bultavagnarna efterträddes av arbetsvagnar med skenor. Under år 1918 skulle skenorna breddas till en bredd varierande mellan 7-10 cm. Jag har säkert gjort nära 100 arbetsvagnar.

Under de sista 50-55 åren har fjädervagnar uppkommit. Fjädervagnarna

ACC. N:R M.10769:20

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

var förredda med järnaxlar. Sandbergarna i Väckelsång gjorde träarbeten, och jag gjorde beslag. Och i Tingsryd gjorde Carl Adam Ohlsson vagnar. Han och det gjorde jag sålde på Växjö marknad och fick beställningar från olika socknar. Även på Tingsryd sålde jag vagnar.

En vält av sk, en koloss på 1.5 meters längd i vilken sattes dobbar med sprinthål, användes. Sedan kom en s. k dubbelvält, som beslogs med ringar. En smidd axel gick igenom. Den kom för 35 år sedan. Kamringe- eller ringvälten har här existerat en 20-25 år.

ACC. N:R M.10769:21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden.

Skiftet i Kroksjöbo var 1809 och 1818. Detta gäller södra Kroksjöbo, för i norra var det lite senare.

I Brevik förekommer sämje skifte. Där har länge varit tal om skifte. De har samfäld skog, och det ytterskifte, som de köpte från Väckelsång är oskiftat. I Brevik upphörde majgillet för en 30 år sedan. I Elsemåla har de majgillet kvar och kanske i Törnemåla också. I Brevik bestämdes hur de skulle fördela betet och om skogsavverkningar och om stängsel på det gemensamma. I Brevik finns en bykavel av ek.

Tröskföreningar finns flera st. i rotarna, och tjurförening har vi också,

ACC. N:R M. 10769:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

men de har inte existerat förrän under de senaste 10 åren.

Ett litet spår finns kvar av bärlag i byarna. Norra och Södra Kroksjöbo tillhör ett bårlag och bjuds fortfarande till begravningar. Bröllopen hållas mer som släktkalas. Ungdomen i byn bjuds, och det är huvudsakligen ungdomen och den närmaste släkten, som bjuds. Och så har nu kyrkbröllop blivit det vanligaste. Förr skedde vigseln inte så ofta i kyrkan, men för några år sedan skaffades en kyrkkrona. Ungdomen reser alltid äreport vid brudens hem, där bröllopet går av stapeln.

Omkring sekelskiftet började jordbruksförbättringar här. Då började vi köpa moderna redskap. De gamla slåtter-

ACC. N:R M.10769:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

~~vallarna~~ ängarna lades ut till bete, och det blev till att lita till det hö, som blev på vallarna. Hö på vallar i ordnad växtföljd började odlas under det sista tiotalet av förra seklet. Tills för ungefär 10 år sedan togs hö i sjöarna i stora mängder. I jöar, där det förr skördades mycket hö, slås inte nu alls. Här var det Kroksjön, som var grässjö, och södra delen av Tiken slåddes.

Sila anlades för 2 år sedan.

För c. a 25 år sedan gjordes stora stenbrytningar, för då fanns det folk. Sedan blev det brist på arbetsfolk, så stenbrytningen måste upphöra. Nu har de börjat igen med maskinborrning. För en 25-30 år sedan fanns inte kran eller jätte, utan vi bröt med spett och stång,

ACC. N:R M. 10769:24.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

men större stenar fick vi gå omkring och lämna.

Fastmarksodlingar gjordes under sista hälften av 1800-talet, och sedan har den odlade jorden förbättrats genom stenröjning. Nyodlingar har ej förekommit (i senare tid). De största odlingarna gjordes före emigrationen.

En större madodling inom socknen ~~skedde~~ gjordes genom att Bräkneån reglerades i början på 1900-talet.

Flera föregångsmän på jordbrukets områden har funnits. Ungefär vid sekelskiflet anlades ett gräddmejeri och bildades en lantmannaförening. En ganska bra föregångsman var riksdagsman Jönsson. Även några andra fanns, som fått lite bättre utbildning såsom kyrkovärd

ACC. N:R M. 10769:25

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Davidsson i Kroksjömåla, nämndeman Sven Jonasson i Ebbalycke och nämndeman Gabrielsson i Bogganäs. Dessa fyra var nog de mest framsynta här. Det var de som bildade gräddmejeriet och lantmannaföreningen.

Här är god anslutning till slakteriet i Alvesta, så marknaderna har inte längre samma betydelse som förr. Det var en god inkomst för bönderna att fodra upp oxar och sälja, men de upphörde med oxar för en 30 år sedan. Nu finns inga oxar eller stutar kvar, utan bönderna har övergått till nyölkproduktion

Den gamla växtföljden var lite hur som helst.

Svedjebruket upphörde här omkring 1890. Jag var då med om det sista

ACC. N:R M. 10769:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

svedjelandet. På svedjeland skördades både råg och potatis, men på högländare mark endast råg. När det var gott om folk här, var svedjningen räddningen, för där skördades mycket råg och potatis. Brändes det inte för ofta, så var det bara nyttigt, och ungskogen kom fint. Den första röjningen kallades rössel, och när det blev lite återväxt åren efter, kallades det bråne.

Mycket äng förekom i förhållande till inägorna. Här finns 6 hektar odlad jord, men det fanns betydligt mer än dubbelt med äng. Tills slåttern på ängarna var avklarad, fick kreaturen gå på skogsbete. Sedan släpptes de på ängar och gärden. Gärdena kallades också höja. En avlägsen äng kunde också kallas så.

ACC. N:R M. 10769: 27.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Någon hemslöjdssocken har Tingsås inte varit, men en viss hemslöjd idkades i Långasjömåla. Där var träskomakeri. En massa torp fanns där, men bara 4 gårdar. De där torpen blev frikäpta på 1890-talet, och ägarna blev små hemmansägare. Folket var företagsamt, och en massa av gubbarna blev träskomakare och sålde träskor till stenhuggare i stenbrotten kring Karlshamn. Bönderna körde med stora lass och körde dit ett par gånger i veckan.

I Tingsås var färgeri och garveri, båda i Tingsryd. Färgeriet var omkring sekelskiftet och garveriet något förut. Omkring 1900 anlades toffelfabrik och ett sågverk, som drevs med vattenkraft. På sista tiden har kommit små fabriker

ACC. N:R M. 10769:28.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

såsom ett gjuteri, som sysselsätter ett par man samt 2 snickerifabriker.

Emigrationen hade stor betydelse här på 1880-90 talet. Den upphörde vid sekelskiftet. Många har vänt tillbaka. Ingen family i socknen torde finnas, utan att denhar slökt i Amerika.

I Tingsryd har varit handelsbod sedan länge. Någon handelsbod kom ju till på 1890-talet. Källehult, Djuramåla, Ulfsryd, Stenfors och Törnamåla fick handelsbodar då.

Den gamla enkla 2 våningsstilen på boningshusen efterföljdes vid större hemman av en 2 våningsbyggnad med 2 kammare i ena gavelpartiet, och på det andra var en förstuga med trapp upp till andra våningen samt kök. Mellan gavelpar-

ACC. N:R M. 10769:29.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

tierna fanns ett stort rum. I stället för att bygga i 2 våningar ökade de sedan husets bredd och byggde i en våning, med förstuga samt kök på husets mitt och vardera gavelpartiet var delat i ett större och ett mindre rum. Dessa byggnader kallades bredbyggnader. Sedan kom hus med fontang.

Torpstugorna innehöll 1 rum och kök med någon liten kammare.

Backstugorna var byggda med ena gaveln ingrävd i en backe och hade bara 1 rum. Här fanns en backstuga som var 5 mtr lång och 3 ~~[illegible]~~ mtr bred. Grunden finns än. Det fanns ingen körväg dit utan endast en gångstig. I backstugan var jordgolv. I de gamla torpstugorna var ugnen murad utan för husets bredd med ett särskilt tak över.

ACC. N:R M. 10769:30.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden.

Djuramåla rote var indelad i 2 byalag. Hökamåla, Betet och Djuramåla Södregf var ett byalag. Bystämman är slopad, och ingen bykavel eller kista finns. Djuramåla Storegf., Norregf., Jostagf., samt Skatemåla är ett byalag. Här hålls fortfarande åldermans- eller majgille. På stämman behandlades gemensamma vägar och högnader. Numera är majgillena mest en tradition.

Vid begravningar var Hökamåla en kalasrote, Djuramåla en och Betet en.

Med stenbrytning och odling med spett och våg började de här för en 60 år sedan. Med det odlade min far. När

ACC. N:R M. 10769:31.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

jätten kom för en 30 år sedan, blev det fort. Jätten köptes här 1913 av Holmberg. Sedan blev de rätt allmänna.

Mossodlingarna är gamla här. En del mossar har odlats på 1870-talet, men här finns äldre. Under de sista 40 åren har inget odlats här. Kalk böjade köpas här för en 30 år sedan. Det var Frans Karlsson, som köpte då.

De hade förr mera kreatur än nu, men avkastningen var ej så stor. De slog sig då mera på att fodra upp ungnöt, som de sålde. Nu lägger de mer an på nyölk. Omläggningen till nyölkproduktion har skett för en 20 år sedan.

Råg, havre, (potatis) samt rysligt mycket korn var den huvudsakliga odlingen förr. Rovor böjade odlas här för ungefär 50 år sedan. Vete (vårvete) böjade odlas i Höka-

ACC. N:R M. 10769:32.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

måla för en 25-30 år sedan.

Hårdvallshö började odlas för en 50 år sedan. Tidigare användes bara ängsslåtter. Alla hade sina ängar och mader ute i skogarna, som de slådde. Ängsslåttern har inte upphört helt och hållet förrän för en 4-5 år sedan. På höstarna betades ängarna en månad efter slåttern. Här var ungefär lika mycket äng som odlad jord för en 75 år sedan. Nu, sedan moscarna odlats, är den odlade jorden en 4-5 gånger större än för 100 år sedan. De fick gå i ängarna en 3 veckor eller en månad och slå förr. De började då slåttern omkring den 1 juli.

De högg mycket löv i ängarna till fåren. Här användes mest björk- och asplöv. Nu bryter de inte annat än om det blir dålig gröda. Risbitar användes

ACC. N:R M.10769:33.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

till björk. Det var ute i ängarna och även ute i skogen, som de tog löv. Träden fälldes ner. Löv på buskar tog de inte så mycket, för fåren ville inte äta buskaläv. Björkarna barkades, och barken såldes till garverier. Garverier fanns i Tingsryd och i Öljehult. Nävern togs till vara för taktäckning. Till ett får beräknade de 200 kärvar. Kärvarna hängdes på ~~träden~~ grenar på träden eller sattes runt omkring och torkades och kördes sedan hem.

På "höjan" (en höja skall vara bättre än en mad. Bara en bäck går igenom den) kunde vi få draga i land höet. Vi lå ut stänger med handtag i ena ändan och några fastspikade tvärslåer över. Sedan lades höet på det och drags ut. Var det mycket vått, fick höet bäras ut från höjan,

ACC. N:R M. 10769:34

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I Höka måla fanns bara en höja. Andra bönder hade kärr. Vi slutade upp att slå höjan för 20-25 år sedan. Nu betar vi den.

Lin har planterats, spunnits och vävts till husbehov.

Till Danmark och Amerika reste många. De började resa till Danmark för en 60-70 år sedan. Många reste till betfälten och stannade sedan.

Tjänarna hade linland och potatisland in natura. De skulle också ha ull, kläder och skor, men det har upphört för länge sedan.

Den första handelsboden kom hit till Höka måla för en 70 år sedan. Handlanden hette Vilhelm Håkansson och hade alla slags specerier och även öl att sälja.

Förr var det käringar, som sålde

ACC. N:R M.10769:35.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

snus, koksocker och kaffe. I Elsemåla var det Inns-Måns-Johans käring, som sålde snus. Hon sålde bara snus. Måns-Johan huggde famnaved och adlade mossar.

Gardiner fanns även i ryggåsstugor och tapeter, så länge jag kan minnas tillbaka. Kokspiseln kom till storbönderna på orten för en 60 år sedan.

På höstarna slaktades stora slakt, och köttet torkades. Att torka kött upphörde för en 50-60 år sedan. Det var ko- och får kött, som torkades, och det skulle vara de finaste bitarna. På får köttet skulle det vara ben i också. Att äta spicket fläsk, har nog inte upphört än.

Potatis med fläsk och bröd åts till frukost. Smör förekom sällan. Potatisgrät (mos) koktes om kvällarna, och om

ACC. N:R M.10769:36.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

det inte tog slut då, så stektes det upp på morgnarna. På kvällarna förekom också korngrynsgröt även i vardagslag. Mjölgröt förekom här mera sällan.
Äggadoppa till frukost förekommer ännu men mera sällan.

ACC. N:R M. 10769:37.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden.

Inga oskiftade byar finnas inom Tingsås. Här i Ulfsryd hålles fortfarande åldermansstämma den 1 maj eller någon dag därom-kring. Bykaveln med skriven kallelse skickas ut dagen förut. Kaveln är fyrkantig och försedd med ett handtag. På stämmorna behandlades förr vägar och gärdsgårdar. Gärdsgårdarna var bytta, men åldermannen måste syna dem. Hade kreaturen förorsakat skada, skulle åldermannen och 2 s. k. drängar syna och värdera. Med drängarna, som valts på majstämman, var åldermannen likaberättigad med en nuvarande landsfiskal. Åldermanssysslan gick i tur och ordning efter kyrkboken, men drängarna gick inte i tur. Åldermannen skulle hålla tjur, men det kunde

ACC. N:R M. 10769:38.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

också vara någon annan, som ville åtaga sig det. Vem som skulle ha byornen valdes också. Han skulle ha betalning.

Mohålor med jetter var och är gemensamt för byn. En likvagn finns, som är gemensam för byn (och som) köptes för en 50 år sedan, och avgiften för den, 2 kr inom roten och mer vhom, skulle ~~begag~~ betalas efter begagnandet till den som brukade köra liken. Innan likvagnen köptes, forslades de på en vanligvagn.

Gillet den 1 maj kallades majgille. Inga andra seder förekom än att äta och dricka, så de var mycket glada, när de gick hem. Det var gott om mat på de kalasen. Dagen efter skulle både karlar och fruntimmer gå på gillet, och de satt till bords. Seden att sitta till bords upphörde på 1890-talet.

En trycht byordning har funnits, men

ACC. N:R M. 10769:39.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

är bortkommen. Jag har varit och sökt efter den. En låda av trä finns till kartan. Protokollen förvarades lösa.

Tröskföreningen bildades för 30 år sedan. Hela byn var inte med om tröskan, utan det var Mellangf. och gamla prästgården och även Spåramåla. Sedan lejde de andra bönderna tröskan, och det höll de på med tills elektrisk kraft kom för en 15-16 år sedan.

Vid begravningar fanns 2 bärlag i byn. Det ena bestod av Södregf. och gamla prästgården. Det andra av Skottagården och Storegårdarna och Edmundsgårdarna. De kallades för norra och södra bärlaget. Och varje bärlag bjöds för sig, men fanns släktingar inom det andra bärlaget, så bjöds de också. Denna sed är fortfarande kvar.

Vid bröllop var hela byn ihop. All

ACC. N:R M. 10769:40.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ungdom var ett lag i byn. De dansade på logarna, och spelmannen fick betalning genom hopläggning. Var och en fick ge, som han ville. En skulle gå omkring med en skål eller en hatt och ta upp pengar. Ungdomen utförde vissa tävlingar. En lyftesten fanns vid nuvarande Ulfsryds skola, och där brukade ungdomen samlas om söndagseftermiddagarna. Där spelade de också kort, bussade och singlade slant. Andra lyfte mast. Dessa seder upphörde för cirka 40 år sedan.

Jordbruksförbättringar började i Ulfsryd med spett och våg i liten skala i min barndom. Det var obetydligt. Sedan kom spettkranen för c. a 40 år sedan. Den som köpte spettkran i Ulfsryd var Emil Magnusson i gamla prästgården (Norreg.). Ingen köpte heller någon mer (spettkran), för sedan kom några år

ACC. N:R M. 10769: 41.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

efter kranen eller växelfjätten. Sprängt sten med dynamit har de gjort i över 20 år. Dikning började i Ulfsryd för en 40 år sedan. Då började August Börjesson i Storeg. att dika ut en mosse, som varit odlad så länge jag minns, men då var för sur. Mossen kallas Storegårds mosse. Det är rätt mycket mossodlingar i Ulfsryd.

Med kalkning började de här för mellan 30-40 år sedan. Kalken användes huvudsakligen till mossar. Och då började de också köpa konstgödning. Den har åstadkommit ett stort uppsving. Grödan är väl nu mer än dubbelt så stor som den var då. Gödselstaden började cementeras för en 25-30 år sedan. Den första cementerade gödselstaden hade Peter-Johan Eriksson i Storegården.

ACC. N:R M. 10769:42.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Förr odlade de mest råg, korn och havre. Vall var inte mycket. Klöver hade de mycket ~~litet~~ sällan i min barndom. Att odla klöver började de på allvar för en 40 år sedan. Höet till vinterfoder togs i ängarna. Här fanns stora gärden, som slåddes och betades med fäkreatur. Inga svin betade där, men jag har hört berättas, att före min tid hade de svin på bete på gärdena och i bokskogarna. Får kunde de däremot ha i ängarna. Inga slår några ängar nu utan betar dem. Det är ungefär 9 år, sedan de upphörde att slå ängarna. Här är det **mesta** lövängar, och de höstade löv i dem. Det har upphört för en 25-30 år sedan. De beräknade 200 kärvar för varje får. Varje gård hade var sina gärden. Gärdenas storlek i förhållande till den odlade jorden var stort. Gärdena beläpte sig till ungefär

ACC. N:R M.10769:43.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

60% i förhållande till den odlade arealen.

Tjäderharven kom i stället för svenskharven (svenskharven bestod av 5-7 billar, som ej gick att ställa. Svenskharven har existerat i över 100 år. I första början såg den ut som ett årder, men sedan tog de bort handtaget. Den var tung.) Tjäderharven kom för en 60 år sedan. På mossharvarna var bara en led.

Träårdret användes ej sedan en 4-6 år tillbaka. Kanske någon använder det än till ärjning. Det första järnårdret köptes för ungefär 30 år sedan.

En s. k. grisaplog av trä med bröst av järn användes. Det var en bra plog, men järnet var gjutet, så det gick lätt sönder. De sista användes för en 10 år sedan. Oliverplogarna kom hit för en 30 eller närmare 40 år sedan. Norrahammars plogar kom hit

ACC. N:R M. 10769:44.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vid ungefär samma tid.

I min barndom skar de säden med skära. Det var mest fruntimmer, som skar, och någon vässte skärorna. Det var all slags säd, även råg, som de tog av med skäror. De skulle arbeta bra om de tog av 7 travar om dagen. Skärorna tillverkades av smeden Vicksten i Ulfsryd och av Berggren i Ryd. De sålde även på torget i Tingsryd. Vicksten var en lustig gubbe, som alltid så på torget: "Är skäran inte bra, så skall jag tå den tebaks". Kom någon tillbaks med den, så tog han den. Men när de stått där en stund, så så de, att de skulle väl ha pengarna tillbaks också. "Nä, det har jag aldrig lovat", så smeden. De var inte vana vid att hugga av säden. De fick den ju inte då samlad. Med skära upphörde de före

ACC. N:R M. 10769:45.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1900-talets början. I en läja kan de använda skära än i dag. Lie med båge började de använda 1887 eller 1888. Då kom lie med båge först till användning. Skördemaskinen kom hit för högst 10 år sedan. Det var slåttermaskin med självavläggare. I år är en självbindare köpt.

Säden sattes upp på krakar. På mossarna sattes den upp i halvtravar med 12 necker.

Tröskningen började först på hösten, när de var färdiga med höstkörningen. Den skulle vara slut till jul. De trask allt med slaga. Slagan har hållit sig kvar rätt länge. Den upphörde först för en 25-30 år sedan. Råg har jag varit med och fyrtröskat med slaga för mindre än 10 år sedan. Efter slagan kom ett tröskverk, som drags av 4 man. Det var mycket tungt att draga. Sedan hade de

ACC. N:R M.10769:46.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

stående vandring till att dragas med 2 par oxar. De tillverkades i Dång. Dessa vandringar kom ungefär 1870-75. Sedan kom andra trösk-verk, som drags med motor.

På flera ställen kolade de och körde kolet till Kallinge. Tjära har bränts ut här i ett par dalar. Tjärbränningen upphörde för en 15-20 år sedan.

Emigrationen härifrån var rätt stor, men större i S. Sandsjö. Utkomsten här var dålig. Jag för min del emigrerade till Danmark, för jag kunde inte förtjäna något här. Jag reste 1891 och kom tillbaka och bosatte mig här 1913. Jag sysslade med att tjäna hos bönder och var på små herrgårdar.

Den första handelsboden kom till Ulfsryd 1878 eller 80, och handlanden hette Carl Danielsson. Sedan flyttade han till

ACC. N:R M. 10769:47.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ronneby, och då upphörde affären här, och sedan har ingen funnits. Han sålde alla slags av diverse varor och även manufakturer.

Jag minns, när inga gardiner förekom här. Gardiner började emellertid omkring 1870. I småstugorna hade de inte förrän efter.

Kokspis fanns inte i min barndom, utan de eldade upp i en stor trekantspis, som var försedd med en stor häll. Sättugnar för rumsuppvärmning kom senare. Ute ~~ifrån~~ i köket fyrade de, så de eldade inte där sättugnen fanns. Sättugnen utgick från köket.

Tapeter användes i min barndom. Bonaderna förekom tidigare, men några också i min barndom.

Moten i min barndom var enkel.

ACC. N:R M. 10769:48.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Davan bestod av soppa, en slags nyölsoppa. Kaffe kunde förekomma men utan socker. Smörgås, torkat kött, fläsk eller fisk användes. Äggadoppa var vanligt. Davan åts vid 6 tiden på morgonen, men då hade en varit uppe länge.

Mellanmål vid 9 eller ½10 med kaffe och smörgåsar.

Middag vid 1 tiden med potatis (och) sill eller klimpsoppa. Efterrätt förekom ingen.

På em. en kopp kaffe vid 4 tiden.

Kvällsmaten bestod av nyölk och korngryns- eller potatisgröt eller rågnyölsgröt.

Väckelserörelser förekom för länge sedan. Under Tellergrens tid var det många, som for till Hälleberga. Det har t. o. m. förekommit att barn kunde predika.

ACC. N:R M. 10769:49.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden.

I k. åldermansgille med bystämma var varje år, och det var alltid den 1 maj. Knällsberg, Långasjömåla och Örjasjömåla var byalag gemensamt. Dessa byar var också en skolrote. De byttes vid om att vara ålderman varje år. På stämmorna behandlades frågor, hörde jag berättas, om t. ex skallgång på vargar. Åldermannen hade en budkavel.

I Knällsberg finns ingen tröskförening. Jag köpte en tröska, som ambulerade. Vi trask för virst pris pr timma. Vi var utanför socknen också och trask. Jag köpte denna tröska för en 25-30 år sedan. Jag slet ut en och köpte en annan. Jag och mina pojkar slutade upp att köra omkring och tröska för en 5-6 år sedan, men i höstas trask vi emellertid

ACC. N:R M. 10769:50.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

på en 2-3 ställen. Förr kunde vi ibland om höstarna vara på en 80 ställen och tröska. Det gick då en 3 månader med det arbetet. Vi trask bl. a i Öijasjömåla och Långasjömåla och på ett par ställen i Blekinge. En stor del har nu köpt egna tröskor. I Långasjömåla ha de nu tröska ihop.

Förr körde bönderna med oxvandringar, när de trask, så de trask en 75 travar om dagen högst. Vandringarna var köpta från Örmo och Stenfors. Örmo bruk var nog det säkraste med sådant. De köpte gjutgodset och tröskvandringen, och tröskverken gjorde byggmästare.

Här fanns gamla dragverk, som drags av 4 man, 2 man vid varje vev. Tröskorna kallades pust. 4 man måste också rista ut halmen, så säden kom ut. Så bytles de

ACC. N:R M. 10769:51.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vid om att draga och rista. Dragverken kom för 50 år sedan. Efter dragverket kom för 25-30 år sedan den tröskan, som jag köpte. Motorn eldades med fotogen.

Slaga eller plöjel användes före vandringen. 4 eller 2 man slagtrask. Lättast gick det, när 4 man trask. Ottetröskningen började vid 2-3 tiden och höll på till frukost, och det var till att hålla på hela vintrarna med att slagtröska. Säden rensades för hand; kasta den hette det. Själva luften genade. En man satt med en liten handskopa och kastade säden från den ena lagväggen till den andra. Den tyngsta säden, den kärnfulla, kom längst fram, sedan kom s. k. småsäd med mindre kärna och strax intill blev agnen. De skildes väl från varandra. Det var sällan de slagtrask mer än en dag

ACC. N:R M.10769:52.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i sänder, för annars blev det ingen plats kvar på logen. Dagen efter tröskningen måste en man kasta.

Så fort man kom ut om morgnarna, hörde man slagor på logarna. Slagtröskningen upphörde att vara allmän för en 50 år sedan. Sedan är det inte många slagor, som hörts.

Harpor började införas för en 60-70 år sedan. Den första harpa vi köpte kom från Jåt. Det var en där, som gjorde harpor. Han köpte gjutgodset och gjorde träarbetet.

Tjurförening bildades för en 10-15 år sedan. Förut hade bönderna tjurar och födde upp lite överallt, men det blev ju inavel. Nu har vi fina, premierade tjurar.

Knällsberg och Öijasjömåla var för en kalasrote vid begravningar. Öijasjömåla äges nu av Lessebo bruk och

ACC. N:R M. 10769:53.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

har arrendator där, så nu bjuds inte Örja-
sjömåla, för där är nu okänt folk. Förr
var dessa byar nära besläktade med var-
andra.

Vid ungdomskolas och bröllop
bjöds även från andra byar. Ungdomen här-
omkring reste vid bröllop äreport.

Med stenröjning har de hållit
på med allvar en 30 år. De använde då
stenkranen eller jätten. Förut bröt de med
järnspett och slanar. De välte upp stenarna
med dem, men de större fick då ligga i
fred, för det var för arbetssamt. Så har de
gjort sedan uråldrig tid.

Mossodlingar började här på
min farfars tid för en 150 år sedan. Då odlade
de 2 mossar, som jag vet. Det var förut
sanka kärr där, vattensjuk mark, som

ACC. N:R M. 10769:54.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

blev lonlagd. Den ene mossen heter Norre mosse och den andre Gate mosse. Mossen har fått sitt namn, Gate mosse, därav, att det var en väg det, som de drev kreaturen på, en gata.

Vid Bråhneån var fina lerbottnar, vi kallade dem mader, som vattnet gick upp på. För en 30 år sedan sänkte vi Bråhneån genom att spränga ned 1 mtr eller 2 i den så kallade krokströmmen. Då fick vi de finaste mossarna. De likaste vi har, så är det de. Förut var där slåtter. Där var så sankt, så de fick ha brädlappar på fötterna, för att de inte skulle sjunka, när de gick där och slådde. Det var en gång en piga, som gick där och räfsade och hade kommit i ett älvdrag och sjönk och kom åtsides, så de inte kunde hitta den.

ACC. N:R M. 10769:55.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Sedan dess kallas mossen Gräbbekittemossen. Han hette väl antagligen Kitta.

De gamla mossarna ute i skogen är mera dymossar. En del ha vi lagt ned, för de ~~sjunker~~ sjönk, så de blev för vattensjuka, så där växer nu skog.

Köpegödsel började vi köpa här för en 60 år sedan. Kalk började vi med för en 25-30 år sedan. Att cementera gödselstäder och ladugårdar började vi här för en 50 år sedan, men här finns än de som inte har det.

Förr odlade de mest korn. Får brukade så en 5 tunnor 6 radigt korn. Havre sådde han bara ett par tre tunnor. Råg och potatis togs i skogen. Det svedjades alltid ett stort stycke varje år. Skogen höggs ned den ena sommaren och fick ligga till

ACC. N:R M. 10769:56.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

nästa år tills den blev torr och tändes då på och blev svedjeland. Sedan sattes potatis, och när potatisen togs upp, såddes råg, som hackades ned samtidigt. Endast hacka användes. Sedan blev prima betesvallar. Här hade vi sommarbete till 30 fäkreatur och 2 hästar, och betet var på svedjeland.

När allt stort och smått var nedrött, kallades det rössel. Sedan kallades det bråna under tiden där växte potatis och råg och sedan bete under många år tills skogen fick överhand. Varje år skulle vi ha bråna. Efter 30-40 år, när det var rösslafört d. v. s när det var så mycket ris, så det lönade sig att bränna det, brändes ett nytt rössel. Någon svedja har inte bränts i Knällsberg efter 1900.

På inägorna var endast 2 sädesslag

ACC. N:R M. 10769:57.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

korn och havre. Någon träda nöttades inte, men ibland kunde jord få ligga öde till slåtter i ett par år. Under den tiden vilade det. Några rovor odlades inte på inägorna, men på brånarna sådde de även rovor, när de satte potatis. Det var ett slags rovor, som var flata [illegible] och kunde ätas råa. Barn tyckte mycket om dem. Folk kokte mycket dessa rovor och hade dem till mat. Det var i slutet av 1800-talet, eller när de upphörde att svedja, som de slutade upp med att äta rovor.

Hade de inte större svedjor varje år, så de kunde få råg på dem, så sådde de råg på inägorna. Potatis började odlas på inägorna efter 1900, och insåning blev lite allmänt vid 1900 talets början. Några hade insåning innan, men det var inte så allmänt. Vete

ACC. N:R M. 10769:58.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

började odlas här omkring 1900. Det mesta som odlades var vårvete, men nu nöttas även höstvete. Grönfoder användes mycket litet här. Korn odlas nu lite. Vetet har tråkat ut kornet, och odlas korn är det mera som blandsäd. Någon regelmässig växtföljd finns här inte, men det omväxlas.

Med klöver började de allmänt vid 1900 talets början. Nu bryr de sig inte om att slå venabackar. Förut skulle allt som var inägor slås; allt skulle fnattas, antingen det lönade sig eller ej. Här var 90 dagsverken ängaslåtter på den här gården, men nu växer skog, där jag gått som barn och slått. Allt vinterfodret togs i ängarna. Vi fick slinnern fulla ända upp i hanabannen. Vi kunde köra in en 80 lass hö på slindren.

Ängarna var mycket större än den od-

ACC. N:R M. 10769:59.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

lade jorden. Säkert var det 70% ängsmark i förhållande till det odlade. Ängarna upphörde att slås ungefär samtidigt som svedjelanden upphörde. Det var alltså vid 1900-talets början. En del ängar har blivit skogsmark och andra betesvallar.

Ask- och asplöv brukade vi hösta i kärvar, som bands ihop med en gren och kallades lövkärve. Det användes till nöt-kreatur. Asplöv användes även till hästar. Björklöv kvistades till fåren. Lövkärvarna höstades, när lövet var passligt, fullvuxet och grönt, alltså i juli och augusti må-nader. Denna lövhöstning upphörde i slutet av 1800-talet. Vid detta häggsträden ner. Asken hamlades emellertid, d. v. s den amputerades. Sedan växte det upp 10 gånger mer kvistar. Jag hamlar lite varje

ACC. N:R M. 10769:60.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

år till en ko, som jag har. Kon vill hellre ha löv än hö. Inga bönder jämt över lag bryr sig emellertid om det. Jag hamlade lite under hela min bonnatid, men inte så mycket som under 1800-talet. Då höstade vi i 1000 tals hörvar varje år. Så snart en gård hade aske, så amputerades den varje höst.

Här i Knällsberg var bandmakeri. En 15-20 år i sträck satt här varje vinter i slutet av 1800-talet en 2-3 man och gjorde träband. Banden gjordes av hassel och björk från 7 fots till 20 fots längd. De stora banden såldes till Schmiten i Karlshamn och lades om stora sprutfat. Jag har kört 100 tals lass med sådana band till Karlshamn. De flesta banden hade en längd av 4-5 alnar. Dessa bandmakare var från Gummagylsmåla

ACC. N:R M. 10769:61.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i Blekinge. Bandmakarna fick hugga och köra hem käpparna själva. Sedan körde vi de färdiga banden till uppköpare i Karlshamn. Förtjänsten delade vi till hälften. Här var gott om lämpliga käppar för där det varit svedjor, kom björken först.

Träskomakare fanns både i Knällsberg, Långasjö mäla och lite varstans i byarna. Folk nöttade träskor mycket förr, men de mesta som gjordes här såldes i Karlshamn till träsko-Abram, som var uppköpare.

Skräddare och skomakare kom hem och arbetade i gårdarna. Det upphörde för en 75 år sedan. De kunde vara i husen en 8 eller ibland 14 dagar, antingen de skulle tillverka kläder eller skor. De mesta tyger vävdes då i hemmen, och vävstolen

ACC. N:R M.10769:62.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

stod uppe sommar och vinter året om. Inga tyger köptes. Lin och ull fanns hemma, och vadmal och dräll vävdes.

Att emigrera till Amerika var mycket vanligt på 1870-80 talet. Ungdomen fick då amerikafeber. Mycken ungdom härifrån reste till Danmark och var där över sommarna i slutet av 1800-talet. Det var fruntimmer som reste till betfälten där och karlar till tegelbruken. De hade likare daglön i Danmark då, än vad de hade här. Här var arbetet mycket dåligt betalt. Det märktes inte alls, att ungdomen reste, för här var så många backstugor och torp med ungdom i. På de flesta ställen var det en 8-10 barn i familjerna. I slåttern kunde det varje dag komma ett par stycken och fråga om de behövde någon "slåttare". De

ACC. N:R M.10769:63.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kom självmant och erbjöd sig, så man behövde inte fråga efter dem. Och i stället för nu 8 hade vi 18 timmars arbetstid. Till ytterslåttern hade vi 2 km, och i soluppgången skulle vi gå dit, och det var för oss att hålla oss där hela dagen ända tills solen gick ned. Middag bars till oss. Det var till att arbeta på den tiden. De 4 "maarna" längs brökensån var 30 dagsverken.

Drängar och pigor fick en liten lön, och sedan skulle de ha persedlar såsom skor, klönningar och annat. Det var utsatt vad de skulle ha. Drängar och pigor staddes för ett år i sänder och skulle ha frivecka från den 24 okt. Seden med årsstäa, frivecka och persedlar höll på till omkring 1900. På 1900-talet är det inte ofta det förekommit, utan tjänste folket

ACC. N:R M. 10769:64.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

har stotts i månadsvis och mot kontant lön.

I Hökamåla fanns i min barndom en handlare, som kallades Ville i Hökamåla. Han sålde diverse småsaker som snus, kaffe, socker, sill, och mjöl. Det var för ungefär 70 år sedan. På Stenfors var en handlare som hette Bylund. Han var också ölbryggare. Bylund var värmlänning och var lite senare än Ville i Hökamåla.

När jag var barn var husen ~~vanligen~~ täckta med torvtak, näver och torv. Sedan blev det spåntak i slutet av 1800-talet och papptak omkring 1912-13, och det är det fortfarande, men många har övergått till cement- och tegeltak.

Gardiner vävdes i min barndom. I min barndom gick judar omkring med en

ACC. N:R M. 10769:65.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

dräng, som bar ett skrin. De kallades gård-
forihandlare och sålde tyger. Knallar från
boråstrakten, "väschöt" kallade vi dem,
kom och bar säckar. Det kunde komma
en 7-8 olika knallar om året. Var eller var-
annan månad kom alltid någon. De flesta
gick, men några körde. De sålde textilier
från Borås, både till fruntimmer och till
karlar. De började också ha klännings-
tyger att sälja. Somliga knallar hade
vävskedar att sälja. De var också från det
hållet. Skulle folk ha några fina textilier,
så var det av knallarna. Knallarna sålde
också knivar, broscher och allt som folk
inte var vana vid att få i handelsboden.
Träsaker kan jag inte minnas, att de hade
med sig, för de var väl för skrymmande.
Många tiggare kom hit. De kunde

ACC. N:R M. 10769:66.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ibland komma en 4-5 i en klunga i olla åldrar. Den ena klungan kunde möta en annan i dörren. Dessa tiggare var från olla kanter, men de flesta var nere från norra Blekinge.

Rödfärgningen är gammal här. Kokspisen kom för en 60 år sedan.

Jag minns, när vi hade svarvade trätallrikar, och jag har ätit många mål på sådana. De upphörde mellan 1870-80. Sedan åt vi på lertallrikar. Något porslin kom inte fram, utan det var kalas, och i allmänt bruk kom det inte förrän i slutet av 1800-talet. Träskedar nöttades i vardagslag till i slutet av förra århundradet. En gammal torpare, Lars Johan, här på gården gjorde träskedar. Han slöjdade och sålde till dem, som tingat. De såldes i

ACC. N:R M. 10769:67

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

dussin.

Jag minns, när de hade stora, breda trägrepar av bok. Jag nöttade dem inte länge, för järngrepen började komma i slutet av 1800-talet. Då kom också höttjugan. Jag kommer ehåg, att när de hanterade hö förr, så var det 2 drängar i häcken, som hävde höet mot varandra och pussade upp det

Järnbåge på sågar kom ej i bruk förrän i slutet av 1800-talet. Ycor gjordes av smeder tills fabriksgjorda kom på 1890-talet.

Jag köpte den första fjädervagnen med kullager efter förra världskriget. Den gamle bytte jag då bort. Bilvagn köptes här för en 8-10 år sedan.

Förr körde vi till kyrkan och hade

ACC. N:R M.10769:68.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hästen i kyrkstallet. Nu åker vi bil. Att köra med häst på vägarna är bortlagt. Vi går nu inte så allmänt till kyrkan som förr. Att gå en mil till Tingsryd var ingenting förr.